

כך תיראה מד"נת התורה

יחסי הציבור הלא מחמיאים של חזון המדינה המבוססת על העקרונות המדיניים והחברתיים של תורת ישראל גרמו לשנים ארוכות של שתיקה, אבל התמורות החברתיות והפוליטיות עושות את שלהן הרב יובל שרלו, הרב עדו רכניץ והרב יהושע ענבל בדיון מיוחד לערב יום העצמאות ה-74: שלטון הרוב, כפייה דתית, הסנהדרין לעומת בג"ץ, היחס לאזרחים לא יהודים ואפילו היכן נכנסות כהונה ונבואה במדינת התורה המודרנית מדינת ישראל השלב הבא, כתבה שנייה בסדרה

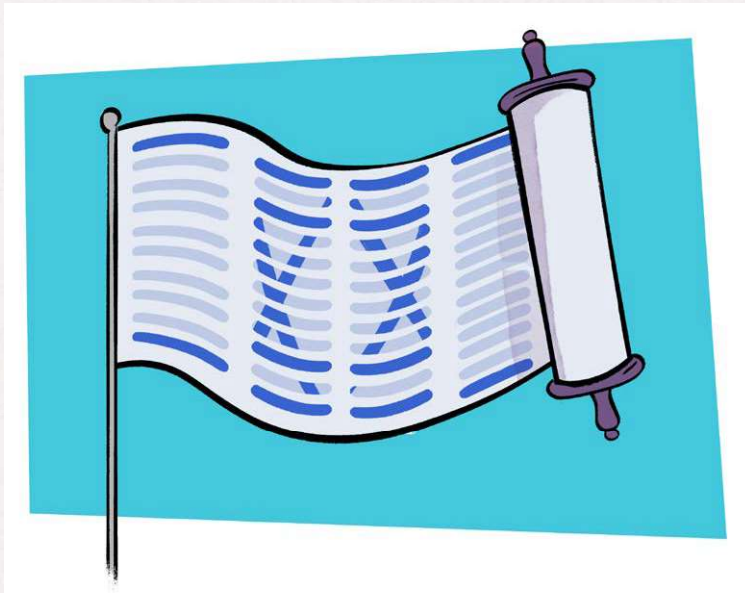
מתן חסידים

כיום איזה דיון אני רוצה בבית הדין של ארץ חמדה התשובה היא שאני צריך משהו שיועד לטפל בתיקים הקטנים שאנחנו מטפלים בהם בדרך כלל, ברמת בית משפט שלום.

"אבל אם אני מכוון לחזון מדינת התורה בעוד שלוש שנה, אני מדבר על משהו אחר לגמרי: אני צריך דיון שמבין במשפט חוקתי ובמשפט מנהלי (תחום משפטי העוסק בכללים החלים על רשויות המדינה ויחסיהן עם האזרח, מ"ח). צריך לחתור לכך כבר עכשיו, אף שנוכח להיות יש לי תיק מנהלי רק פעם בשנה.

"בשביל משפט ברמה הארצית אני צריך לעשות מחקר תורני כדי למצוא את המשפט המנהלי העברי שנמצא בשו"תים ההלכתיים שפשוט שכחנו. דבר נוסף, אני צריך לעשות לדיינים שלי השתלמות בדיני המשפט המנהלי העברי כדי שבעוד שלוש שנה הם יהיו מוכנים לתיקים מנהליים.

"אם אני צריך להכשיר תלמידי חכמים למודל של מדינת התורה, אני צריך להכשיר אנשים לעיסוק בשאלות פוליטיות וכלכליות ברמה גבוהה, וצריך להתחיל כבר כיום לעשות הכשרות עומק לרבנים ולדיינים בכלכלה, במדיניות, בביטחון. לכן אני אומר שיש לחזון הזה השלכות מעשיות כבר כיום."

צילום: ארשר שרלון

תתווכח עם דתיים מחר. חשוב יותר לגבש את הכלים מלבש את החזון. כמו בצבא, יכול להיות שמדינת מביא כל מיני רעיונות יפים, אבל התפקיד של הנגיד הוא שהצבא יהיה חזק, שיהיו לו כל הידע והיכולת הדרושים לבצע את הדברים בשטח.

"אנחנו צריכים לחזק את הכלים שלנו, את פסיקת ההלכה, את לימוד התורה ובעיקר את שיתוף הפעולה בתוך המחנה הדתי עצמו, כי בלעדיהם לא נוכל לבנות שום דבר. אם אנחנו רוצים ליצור יצירה של כל עם ישראל, אנחנו צריכים למצוא דרך לשיתוף פעולה, וזה מה שחסר כרגע."

לפני כשלוש שנים כתב הרב ענבל במקור ראשון מאמר שכותרתו 'חידוש הסנהדרין: הגיע הזמן להתחיל לעבוד יחד', וטען בו כי יש לעבוד על שיתופי פעולה בין-מגוריים במקום לקדם את חידוש הסנהדרין, שתוכל להיות סמכות אחת לעולם התורה.

"כמו שהיום אדם ממורמר על חברי הכנסת ועל הרבנים ועל המוסדות, זה יהיה גם בעתיד", אומר הרב ענבל, "החזון הזה לא יהפך אותנו לאוטופיה. כמו שמשמעים היום את הארץ ברוך, מחר ישמיצו את הרב לקדם את עצמנו כמה שאפשר בשיתופי פעולה ובחזון מעמד ההלכה כדי להביא ליותר אחדות בעולם התורה, כדי שכשנצטרך להתאחד, נוכל גם לעשות את זה בפועל. בעיניי זאת המטרה."

הרב עידו, אולי זאת באמת התעסקות בפרטים עתידיים שאינם מעניינים כיום?
"אני אגיד לך כמה אני חושב שיש בזה חשיבות. נכון שאני יודע שהחזון שאני חושב עליו היום, סיכוי גבוה מאוד שהוא לא יהיה כמו שאני מדמיון אותו, אבל אם אני לא מציב יעד קדימה, אני בסכנה של הישארות מתמדת במקום. אם אתה שואל אותי, זה מה שקורה לעולם התורה היום. אנחנו מתקוטטים בקטטות חסרות כל חשיבות כמעט. ברור שיהיו בעתיד ויכווחים, השאלה היא אם הוויכוחים הם בווקטור של תנועה או שהם בווקטור של הישארות במקום."

לחזון הגדול שלך יש השלכות מעשיות כבר כיום?
"דוגמה מעשית לכך היא שכשנני שואל את עצמי

הוזה דעות חרדי, מחברם של כמה ספרי הגות והלכה. לפני כארבע שנים הוציא לאור הרב רכניץ את ספרו 'מדינה כהלכה - התמודדות יהודית עם אתגר העצמאות', שבו הוא טוה את מבנה המשטר האידיאלי של הריבונות הפוליטית היהודית. לפי חזונו של הרב רכניץ, בכלים ההלכתיים והפוליטיים שיש לנו כיום אפשר במידה רבה לקדם את רעיון 'מדינת התורה'. לפי דעתי אנחנו צריכים לשחק בקלפים שיש לנו עכשיו בחפיסה, טוען הרב רכניץ בפתיחת הדיון.

"להגיד כל הזמן 'כשתשוב הנבואה או כשירד בית המקדש המשמיים הכול יסתדר', זה לא בבית מדרשי. גם אז המציאות לא תהיה מושלמת. מוטלת עלינו החובה לקרב את החזון של מדינת התורה בכלים שיש לנו עכשיו ביד". ספרו של הרב רכניץ שיוש לנו מצע לדיון, שנוטה לעיתים להסכמה רחבה ולעיתים נותר במחלוקת, אבל בכל רגע היה מרתק, מאתגר ובעיקר מחכיב.

חזון עכשיו?

ניח שמחר בבוקר יהיו כשמונים מנדטים בעם ישראל המעוניינים במדינה יהודית 'על מלא', על כל המשמע מכך. מה זה אומר מבחינתכם?

"אני מבין שהמשמעות העיקרית של החזון שבו מדינת ישראל תתנהל כמדינה יהודית היא שמערכת המשפט תתנהל על פי דין תורה, ובאופן קונקרטי יותר, שדיני הממונות שלה הם חוקי התורה", מסביר הרב רכניץ. "המשמעות העיקרית היא שבית הדין המפרש את החוקים הוא בית דין דתי שיש בו דיינים. בתחום הפלילי יכולה להיות מערכת אזרחית, וגם היא כפופה בהקשרים מסוימים למערכת הדתית, זה עיקר העניין.

"הדבר שלמעשה אפשר לבצע כבר היום הוא שהפוליטיקאים מחליטים החלטות מדיניות ברוב התורה. את זה הם יכולים לעשות גם כיום, ללא שינויים מהפכניים. כל איש ציבור במשרדו יכול לקבל החלטות ברוב התורה."

"יש היום המון דעות בציבור הדתי, ומה יועיל לה שכל אחד יציע חזון למציאות עתידית?" מפתיע הרב ענבל, "כמו שאתה מתווכח עם חילונים היום, אתה

לכבוד יום העצמאות ה-74 של מדינת ישראל המשכתי במסע החיפוש שלי אחר 'השלב הבא' של החברה הישראלית, חיפוש שהוא במידה רבה גם בקשת חזון סוף מאחד ואתנטי שיוכל להרים אותנו מנכבי הפוליטיקה הקטנה, ועל הדרך אולי גם לגלות לנו רבדים חדשים ומפתיעים על משמעות הזהות הישראלית.

בפעם הקודמת שמעתי בעיקר על המסר הרוחני הייחודי ועל החובות שיש למדינת היהודים כלפי אומות העולם, למשל על ישראל מתפקדת בין האומות כ"נשמת החיים של התרבות האנושית הכוללת", כלשונו של הרב אורי שרקי, והשבוע יצאתי לתהות על קנקנו של מושג שלרבים מאיתנו הוא חידה ולא מעטים מאיתנו הוא גם מרתיע: מדינת הלכה.

נדמה כי מאז הוסיף הסופר ואיש השמאל הישראלי דוד גרוסמן בשירו 'עיר הסיטיק', שזכה לביצוע מפולאי של להקת 'הדג נחש', את הצמד 'מדינת הלכה - הלכה המדינה', כבר התקבלה התפיסה שמדינת הלכה היא רעיון הזוי במקרה הטוב, ובמקרה הרע יוביל אותנו בזריזות לשלטון גורסת האייתוללות.

הרב יובל שרלו: "כשאנחנו מדברים על מדינת התורה אנחנו מדברים על התחדשות של אמונה ותפיסות עולם"

כוללות. הנושאים רחבים הרבה יותר מהשאלה 'מהי מערכת המשפט שאני רוצה למדינת התורה', שהיא פקטור חזק וחשוב מאוד. יש לנו קילומטרים ארוכים מאוד אפילו בתחום מערכת המשפט, שלא לדבר על כל הנושאים האחרים הקשורים לניהול מדינה יהודית: מדיניות רווחה וכלכלה יהודית, ואולי אפילו התחום שאני יותר קרוב אליו: איזו מדיניות בריאותית נאמץ במסגרת פרופיל של מדינת התורה? כל עוד לא נעסוק בשאלות היסוד ניוותר מאחור"

אך האם מדינת ישראל כמדינה יהודית 'על מלא' באמת טומנת בחובה סכנה של 'חזרה בזמן לימים שחוכים' היוכל חזון מדינת התורה לאחד תחתיו את הפלגים הדתיים בעם ישראל? האם דרושים לשם כך תנאים שאינם נמצא כיום, כמו שיבת הנבואה והחזרת מעמד הנהגה? ומה היחס של שלטון יהודי שכוה ליהודים שאינם שומרי הלכה וללא יהודים כלל?

כדי לברר את המושגים הכרוכים בחזון מדינת התורה ועד כמה הוא באמת רלוונטי למדינת ישראל ופגשתי לשיח עם שלושה תלמידי חכמים מכמה קצוות של החברה הדתית: הרב עדו רכניץ, מנהל המחקר במכון משפטי ארץ ומנהל רשת בתי הדין ארץ חמדה גזית, הרב יובל שרלו, ראש ישיבת אורות שאול בתל אביב, העוסק בין היתר ביחסי הלכה ואתיקה, והרב יהושע ענבל, דיון

הרב עדו רכניץ: "כשאני שואל את עצמי כיום איזה דיון אני רוצה בבית הדין של ארץ חמדה התשובה היא שאני צריך משהו אחר לגמרי: אני צריך דיון שמבין במשפט חוקתי ובמשפט מנהלי (תחום משפטי העוסק בכללים החלים על רשויות המדינה ויחסיהן עם האזרח, מ"ח). צריך לחתור לכך כבר עכשיו, אף שנוכח להיות יש לי תיק מנהלי רק פעם בשנה. בשביל משפט ברמה הארצית אני צריך לעשות מחקר תורני כדי למצוא את המשפט המנהלי העברי שנמצא בשו"תים ההלכתיים שפשוט שכחנו. דבר נוסף, אני צריך לעשות לדיינים שלי השתלמות בדיני המשפט המנהלי העברי כדי שבעוד שלוש שנה הם יהיו מוכנים לתיקים מנהליים. אם אני צריך להכשיר תלמידי חכמים למודל של מדינת התורה, אני צריך להכשיר אנשים לעיסוק בשאלות פוליטיות וכלכליות ברמה גבוהה, וצריך להתחיל כבר כיום לעשות הכשרות עומק לרבנים ולדיינים בכלכלה, במדיניות, בביטחון. לכן אני אומר שיש לחזון הזה השלכות מעשיות כבר כיום."

מישהו שיועד לטפל בתיקים הקטנים שאנחנו מטפלים בהם בדרך כלל, ברמת בית משפט שלום. אבל אם אני מכוון לחזון מדינת התורה בעוד שלוש שנה, אני מדבר על משהו אחר לגמרי: אני צריך דיון שמבין במשפט חוקתי ובמשפט מנהלי. אני צריך לעשות לדיינים שלי השתלמות בדיני המשפט המנהלי העברי כדי שבעוד שלוש שנה הם יהיו מוכנים לתיקים מנהליים"

"אני חושב שברגע שקיבלנו את ההנחה שהנושא של מדינה יהודית יתבטא במערכת המשפט", מעיר הרב יובל שרלו, "ועכשיו אנחנו לכאורה צריכים לבנות את המבנה של המערכת, קצת נכנסו לפניה. חשוב להבין: המערכת ההלכתית לא בנויה כרגע לנהל מדינה. היא לא בנויה לכך מאחר שההחלטה ההלכתית האחרונה שהתקבלה ברוב הייתה לפני יותר מאלפיים שנה, כך שאין לנו מוסד קובע ומכריע."

"כשאני חושב על מדינה יהודית מקור ההשראה הראשון שלי הוא התנ"ך. מדובר שם על שלוש קומות: מדינה שעיקרה לקדש שם שמיים, לוודא שישמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, לעשות צדק חברתי, מוסר, מאבק בעבודה זרה, כל מה שהנביאים דיברו עליו. כשאנחנו מדברים על מדינת התורה אנחנו מדברים על התחדשות של אמונה ותפיסות עולם כוללות. הנושאים רחבים הרבה יותר מהשאלה 'מהי מערכת המשפט שאני רוצה

הרב יהושע ענבל: "ביהדות מוסד הסנהדרין איננו מוסד שעוסק בחקיקה, רק התורה היא המחוקקת, והסנהדרין מפרשת את החוק. כל הרעיון הוא שהרשות השופטת יכולה לדון מכוח זה שהחוקה מוסכמת על כולם. לכן מובן מדוע האקטיביזם השיפוטי של בג"ץ בהנהגתו של ברק פסול: הוא למעשה דן בחוקה שאינה מוסכמת על כולם, ובכך הוא בעצם מנסה לכפות את התפיסות הערכיות שלו על הרוב ללא הסכמה שלו.

השופטת בהנהגת בג"ץ במדינת ישראל. רבים רואים בכך נטילת סמכות של בית המשפט שלא כדיון. אמנם, על פי המסורת היהודית כך הוא המנהג השלטוני הרצוי."

האם אתם מסכימים עם התיאור הנ"ל: המוסד שבעצם הקדים את הסנהדרין הוא בג"ץ, בניצוחו של האקטיביזם השיפוטי מבית מדרשו של אהרן ברק?

"התיאור הזה מבטא טעות חמורה בהבנת תפקיד הסנהדרין", טוען הרב ענבל. "ביהדות מוסד הסנהדרין איננו מוסד שעוסק בחקיקה, רק התורה היא המחוקקת, והסנהדרין מפרשת את החוק. תפקידה איננו לתקן תקנות, חבריה דנים בתקנות ומפרשים אותן. כל הרעיון הוא שהרשות השופטת יכולה לדון מכוח זה שהחוקה מוסכמת על כולם. לכן מובן מדוע האקטיביזם השיפוטי של בג"ץ בהנהגתו של ברק פסול: הוא למעשה דן בחוקה שאינה מוסכמת על כולם, ובכך הוא בעצם מנסה לכפות את התפיסות הערכיות שלו על הרוב ללא הסכמה שלו.

כל העת הפריה הדדית ואף השלמה הדדית. בתי הדין התורניים אינם שוללים את המערכות האזרחיות האחרות, והרובים אינם מי ששולטים במדינה.

"מי ששולטים במדינת התורה הם הפוליטיקאים. הם כמובן אמורים לפעול ברוח התורה, ואת זה בסמכותם לעשות גם כיום. אני חושב שאת המדיניות הביטחונית של ישראל לא אמורים לקבל הרובים ולא בג"ץ (בית דין גבוה לצדק על פי ההלכה, מ"ח). בדיוק כמו שבית המשפט העליון לא מנהל את מדיניות הביטחון של צה"ל; הוא משפיע ומכוון אבל לא מנהל."

לפני כשלוש שנים פרסמו הרב טל שאוליאן והרב גיא אללוף מאיגוד רבני הקהילות את קונטרס 'לאור עמים', ובו טענו כי למעשה "ניתן לומר בקירוב כי הסנהדרין מקבילה בשלטון המצוי כיום לרשות השופטת והרשות המחוקקת יחדיו. נקודה זו מעניינת ביחס למציאות בימינו, בה יש מחלוקת ביחס לכח שנוטלת הרשות

למדינת התורה, שהיא פקטור חזק וחשוב מאוד, ואינני חושב שאנחנו מוכנים לקראתה כלל וכלל.

"יש לנו קלומטרים ארוכים מאוד אפילו בתחום מערכת המשפט, שלא לדבר על כל הנושאים האחרים הקשורים לניהול מדינה יהודית: מדיניות-חוץ יהודית, מדיניות רווחה וכלכלה יהודית, ואולי אפילו התחום שאני יותר קרוב אליו: איזו מדיניות בריאותית נאמן במסגרת פרופיל של מדינת התורה? כל עוד לא נעסוק בשאלות היסוד ניוותר מאחור."

תוכל לתת לנו דוגמה לצורך של התחדשות ההלכה לחזון מדינת התורה בתחום עוסק בו, אתיקה ורפואה למשל?

"המצב כיום הוא שעל מעמד הפלטה בשבת יש יותר ספרות תורנית משיש על השאלות הגדולות שהרב עדין פותח כאן לדיון", עונה הרב שרלו. "אני יושב כעת בוועדת האתיקה הרפואית של הכנסת. בין היתר עסקתי ביחס ההלכה להקצאת איברים להשתלה. מה הקשר בין הכלים ההלכתיים שיש לי כיום ובין היכולת להחליט בשביל דיפלומט זר ששמרת כאן או בשביל ילדה מאוקראינה שנתקעה כאן וצריכה השתלת איבר? השאלות קשות, ועדיין אין לנו העיסוק המעמיק בשאלות הללו."

"לדעתי מלכתחילה לא אמורה להיות הלכה בנושא הזה; יש אתיקה ויש הלכה, ואלו שני תחומים נפרדים, מעיר הרב רכניץ.

"לדעתי ההלכה יש בהחלט מה לומר בתחומים האלה", מגיב הרב שרלו, "יש לי ציפיות ענקיות מעולם ההלכה והתורה בכלל, ולכן אני מדגיש שאנחנו עדיין רחוקים ממדינת תורה."

מי בראש

בתאוריה, מיהו הסמכות העליונה במדינת התורה?

"לחבתי", מסביר הרב רכניץ, "למדינת התורה יש שתי רגליים: מערכת המשפט התורנית שלה ומערכות אזרחיות הפועלות לצידה. בין שני המרכיבים הללו יש

"הוא גם מחוקק וגם שופט וגם מנסה לכפות את תפיסתו על הרוב. הסנהדרין פועלת מכוח הסמכת כל העם לחוקה שהיא פועלת מכוחה ומפרשת אותה.

המשך בעמוד הבא

לתלמידים של היום דרושים #המורים של המחר

העולם של היום מתמודד עם אתגרים שלא היו בעבר. גם בחינוך. במכללה האקדמית לחינוך נבעת ושינטון תקבלו את הכלים הכי מתקדמים להצליח להיות המורים של המחר! מגוון מסלולי לימוד ברמה אקדמית גבוהה, אווירה חברתית מהנה ומרכזי השמה

אנגלית 355 שעות 300 שעות	חינוך נופי גם תואר שני	מדע וטכנולוגיה תואר ראשון למעלה מ-100 שעות	ספרות מסלולי דוקטורט בשיתוף עם מוסדות	מוזיקה אפשרות לשינוי עם תואר שני	חינוך מיוחד מסלולי דוקטורט ל"ד"ר	תנ"ך גם תואר שני	הוראת מחשבים מסלולי דוקטורט עם תואר שני	הגיל הרך אפשרות לשינוי עם תואר שני	תואר שני חינוך משלב
---------------------------------------	----------------------------------	---	--	---	---	----------------------------	--	---	----------------------------

מגוון אפשרויות תעסוקה במקום בתחומים שונים

אפשרות למגורים במסגרת לריווקים/ת. זוגות ומשפחות בתנאי מורים איכותיים

מגוון מקומות ופרוגנטיים

יום פתוח! | י"א באייר 12.5 | 16:00 - 18:30

מכללת האקדמית לחינוך **נבעת ושינטון** חינוך בראש אחר

f washington.ac.il | 073-3744339
toar@washington.ac.il

אפרתה 98
ללימוד בבית טוב
בירושלים

חינוך לגיל הרך
זה משחק ילדים

אם מאחורי כל משחק ילדים פשוט עומדת גננת שהשקיעה בו שעות של מחשבה

מזל שאנחנו כאן כדי ללכת איתך את כל הדרך בשביל שתוכלי להיות הגננת המושלמת. כזו שבשבילה נלהל גן ילדים זה משחק ילדים. בקטע טוב.

לימודים בירושלים
מדרשת 'בדרך אפרתה'
מעונות

מלגות עד 26,500 ₪ לזכאיות *

לייעוץ והרשמה: 1800-800-204 | rishum@emef.ac.il

אמנה - אפרתה מכללה אקדמית לחינוך וליאמנויות | www.efeta.emef.ac.il | רח' בן יצחק 17, ירושלים |

הסנהדרין אינה עושה מהפכות ולא מנסה להשליט ערכים שהציבור מתנכר להם. מכאן מובן מדוע המטרה שלנו היא שבסיס התמיכה של הסנהדרין יהיה רחב ככל האפשר מבחינה ציבורית."

"בניגוד לרב ענבל, אני דווקא כן קורא את זה ככה", מסביר הרב שרלו, "אבל רק כאשר יש במדינת ישראל עוד שני מוסדות שלא הזכרו כאן: הכהונה, שלה יש עוצמה הנובעת מחיבור חזק עם העם, ומוסד שני שתפקידו להיאבק בסכנה הגדולה שיכולה להיווצר אצל שופטי עול המנגלים את היותם בתפקיד הכולל חקיקה ושיפוט - מוסד ה**הנבואה**."

"לא נכון לקחת את הדברים כמו שהם כיום ולהעתיק אותם למציאות של ימינו ללא האזינים והבלמים הנדרשים. צריך ללמוד מהניסיון הכלל-אנושי: אי-הפרדה כזאת יצרה בעיות גדולות מאוד. אם לא היה כוח שיעמוד מולה, יכול להיוולד מזה אסון נורא, וכאשר ינתן לסמכות דתית כוח בלתי מוגבל זה לקרה."

בתגובה מעיר הרב רכניץ: "הניסיון המודרני המלמד אותנו על ההבנה של ביור הכוח בשימת בלמים ואיזונים בין הרשויות, יש לו יסודות איתנים בתורת ישראל. למשל, אנתון קוראים בתנ"ך על נחמיה שנאבק כמנהיג פוליטי בכהונה המושחתת. בהקשר של חקיקה, עוד גורמים חשובים שכלל לא הזכרתי הם המלך והנביא. העיר. המוקד הדתי הוא בית הדין והמחוקק, והמוקד הפוליטי הוא המלך או טובי העיר."

"העובדה שבמדינת ישראל הרשות המחוקקת והרשות המבצעת לאעשה מופרדות איננה בעיה, ואין לנו שום סיבה לשנות את זה במדינת התורה. להבנתך, יהיה פרלמנט אורחי שיוחקק חוקים בהקבלה לטובי העיר שאנחנו מכירים מהמקורות."

הרב עזר רכניץ: 'מערכת היחסים כיום בין בני"ץ לבית הדין הרבני תיראה בדיוק ככה במדינת התורה, רק הפוך. תהיה מערכת אזרחית בתחומים רבים, אבל יהיה אפשר לעתור על החלטותיה, מבג"ץ לבד"ץ'

"עוד הערה היסטורית: אני ממש לא מסכים עם האמירה המפורסמת 'אין לנו מסורת פוליטית כבר אלפיים שנה'. ההנהגה הפוליטית בקהילות הייתה חשובה מאוד. רבים העירו כי היכולת של יהודים להקים מדינה אחרי אלפיים שנה בנויה על גבי היסודות הפוליטיים שהיו בקהילות בגלות. היו תקנות, הייתה חקיקה אזרחית, היו רבנים, לכן גם כנסת ישראל תתקיים במדינת התורה."

"לגבי בג"ץ", מסכם הרב רכניץ, "גם אני קורא את התיאור הזה כמדויק למדי. אני אומר כל הזמן שאהרן ברק נתן לנו דוגמה יפה מאוד לאיך נראית מערכת משפט דתית. מערכת היחסים כיום בין בני"ץ לבית הדין הרבני תיראה בדיוק ככה במדינת התורה, רק הפוך. תהיה מערכת אזרחית בתחומים רבים, אבל יהיה אפשר לעתור על החלטותיה, מבג"ץ לבד"ץ."

הרב עידו, איך אתה מתמודד עם העידרה של ה**הנבואה**? לאאורה חסר לך מוסד חיוני מסוים במדינת התורה?

"כאמור, לדעתי אנחנו צריכים לשחק בקלפים שיש לנו היום בחפיסה. אין נבואה? עובדים בלי נבואה, אומר הרב רכניץ."

"אני מקבל מאוד את המסגור של הדין שאמר שהרב עזר, לשחק בקלפים ובכלים שיש לנו היום", מעיר הרב שרלו. "אנחנו צריכים לשאול את עצמנו מי הם ממלאי המוקד של הנביאים במערכת היקיימת שלנו. במובן הקלאסי של המילה, עיתונאים איכותיים שלא משמשים שופרות של השלטון, הוגי הדעות, אנשי המחשבה, האנשים שעוסקים ברעיונות ולא מסתגרים במגדל השן מתוך יראת שמים ואהבת ישראל, הם בעצם המקבילה המודרנית למוסד ה**הנבואה**."

"הדוגמאות שהביא הרב שרלו", מעיר הרב ענבל, "הן לאנשים שבונים את התאוריות האנושיות שלהן, אנשי רוח למשל, ובכך להבנת זה מפספס את תפקיד הנביא. עקבות הרמב"ם אני מבין את דמות הנביא כמי שהיה מסוגל לבטל את אישיותו הפרטית ולהיפתח אל הקול

הא-לוהי שבתוכו. דווקא מתוך ביטול האישיות מגיעה ה**הנבואה**. "סיומה של תופעת ה**הנבואה** הגיע משום שלא הצליחו להפריד בין המקור האוטנטי לבין תוכן זה; הרבה חיקויים באו מיוון, וזה יצר בלבול. לכן אני דווקא רואה את הדמות שהכי קרובה לנביא כמי שנאמן להלכה ולדבר ה' ומבטל את כל כולו לעבודת ה'. אנתון מכירים כמה אנשים נדידים כאלו בדורנו?"

דעת תורה

בניגוד למה שדיברנו כאן, הפוליטיקאים החרדים מתנהלים בכפיפות לממכות רבנים. על פי התפיסה הזאת, המושג 'דעת תורה' מייחס לרבנים את הכושר לפסוק לא רק בנושאים הלכתיים אלא גם בנושאי פוליטיקה, מדינה וריבונות. הרב ענבל, מה דעתך?

"הצורה שבה תיארת את הדברים מפריעה לי מאוד. היסטוריונים מסוימים טוו איזו תאוריה מזדה על המושג 'דעת תורה' ומחילים אותה על החרדים. אין אלו 'מהפכת דעת תורה' שהציבור החרדי דגל בה. בהיסטוריה היהודית - בתורה, בנביאים ובתקופות מאוחרות התורה או החכם - היו הכתובת לבירור כל שאלה חשובה ומהותית, ומצד שני ברור שכשהזדקקו למומחה, מרופא ועד סנדלר, לא ניסו לחפש את התשובה בתורה."

"הביטוי 'דעת תורה' חוזר לשימוש בהקשר של התאגדות שומרי מצוות שרוצים לנהל חברה ברוח התורה והמצוות, עזה עניין בסיסי, ולא חל בנישוא שום שינוי מהותי. בכל התלבטות מהותית יש צורך לחשוב גם בגישה יהודית רוחנית. בין שהאדם שואל רב ובין שהוא חושב בעצמו, יש לתורה מה להגיד על צורת החיים, על פעולות ורפואות ועל כל דבר, וחשוב לומר שהשפלות החרדיות תופסות מקום מזערני בחיים של החרדי המצוי."

זה יכול לקרות בשנייה אחת

"דימוי שאני אוהב להשתמש בו כדי לתאר תרבות אידיאלית של חיי תורה הוא 'תרבות הפסיפס', אומר הרב ענבל. "האחדות היהודית היא לא מונוליתית, זה לא שאנחנו הולכים במודל אפלטוני שכולם בו נראים אותו הדבר. להפך, לכל יהודי יש החלק שלו בתורה. אנתון רק צריכים למצוא את הדרך לחיות זה עם זה. בעיניי, ואולי אפתיי קצת, זה דבר שקל לעשות, צריך רק לרצות לבצע אותו."

"מה שחשוב הוא שייקבעו גבולות מוסכמים מה נחשב דתי ומה נחשב לא דתי. הרת היום נבנה בספקטרום, וההלכה היא על גבול האנרכיה, כל אחד עושה מה שהוא רוצה. צריכים גבולות מוסכמים שבתוכם יהיה מקום לריבוי סגנונות. אנתון צריכים להגיע למצב שבו אדם ממגזר אחד מוכן לדון עם אדם ממגזר אחר ורואה בו דמות לגיטימית."

"אחד התנאים ההכרחיים למדינת התורה הוא גישה ממלכתית", מגיב הרב רכניץ, "זה אומר שכשנגיע לשלטון לא ננסה לנצל את הכוח השלטוני לטובת המגזר שלך. אני רוצה להכיל הרבה דעות של אנשים, אפילו כאלו שמרגיזות אותי. בהקשר הזה בן-גוריון הוא דוגמה טובה, הוא דיבר על ממלכתיות ושמר על גבולות גזרה."

"למשל, הוא לא אפשר לקומוניזם להיכנס לזרם החינוך הממלכתי. אז אתה אומר, אני מוכן לתקצב בתי ספר דתיים, אני מוכן לתקצב בתי ספר חילוניים, אני מוכן לנודד אנשים מזרמים שונים, אבל בתוך ספקטרום מסוים."

הרב שרלו מתערב: "אני הרבה פחות אופטימי מכם. אני לא יודע אם אתם מבינים עד כמה מהפכני מה שאתם מציעים. כדי שתקום כאן מדינת התורה חייבת להתקיים בתוך העולם הדתי תפיסה ממלכתית. אתה מבינים איו מהפכה אתם מציעים כאן? תפיסה ממלכתית מחייבת פשרות, הסכמה, הכלה, קבלה של האחר. התפיסה הרווחת בעולם הדתי כיום היא 'איך אני יכול לעשות שינוי בעבודת ה'?' לא קיבלתי מנדט לזה מהקב"ה. רק תבינו את התצאה של השיח שלכם."

הרב ענבל: "זה קיים בפוטנציאל, ובעיניי זה יכול לקרות בשנייה אחת". הרב רכניץ: "לדעתי לא 'בשנייה אחת', אבל כן כמו שהרב ענבל חוזר ואומר, צריך לשאוף לשינוי פעולה ולחברים."

הרב שרלו: "היה מי שסבר דבר דומה ונתן מקום לתקווה. ראש הישיבה יוניברסיטי בעבר, הרב פרופ' נורמן לס, אמר שאין ספק שכלל שהמערכת הדתית שגוי, ככה היא תהיה יותר ממלכתית. הדוגמה הטובה שאני מכיר היא שכשר הבריאות היה ליצמן אחרות למכתבי שחרור בשבת, לתרומת איברים ולהפלות - שלושה דברים שבאופן פשוט הוא נגדם - והוא עשה זאת בכל זאת בגלל האחריות הממלכתית שהייתה לו. אבל בכל זאת אני פחות אופטימי, כי לפעמים זה יכול גם להוביל למקומות אחרים."

דמוקרטיה מחוללת

בואו נעסוק בסוגיות טעונות מבחינה ציבורית, שלדעתי מהוות את עיקר ההתנגדות למושג 'מדינת הלכה': כפייה דתית.

ברור שברמת הפרט אין כל התערבות. האם תהיה הסללה? הנדסת תודעה? כלים מקיפים שהשלטון מפעיל גם היום? ודאי שכן. האם הזרם הממלכתי בחינוך יישאר חילוני? לא נראה לי. אכן, יהיה זרם חילוני, אבל הוא יהיה המיעוט. לדעתי ברור שניתן לאדם שרוצה להיות חילוני בישראל חופש הזכויות שוות ללא כפייה."

מדויק? הרב שרלו: "עם העיקרון כן. אבל גם כאן אני מבקש שוב להרגיע. אם מישהו חושב על כפייה, הנפגעים

הראשונים יהיו זרמים דתיים שינסו לכפות דברים זה על זה. תמיד זה קורה, גם בשמאל לפני חמישים שנה. ההתנגדות לכפייה לא פועלת, וגם בגלל הסכנה העצומה שיש בה אני מקבל את הניסיון שהעולם רכש: תמיד יהיה ממד של כפייה, אבל זה בכללי המשחק המותר. כל כפייה ציבורית היא כפייה ברמת הפרט, אבל אתה לא תיכנס לך' אמות של האדם."

הרב ענבל: "בעיניי זה אחרת. נכון שבהלכה אין כפייה על קבוצה שאינה מאמינה, אנתון גם לא יכולים לקחת אחורה את זכויות הפרט שכבר השתרשו בחברה האנושית. אבל עם זאת החיים עם מיעוט חילוני יוצרים בעיות סבוכות בהלכה. אם אני חי עם מיעוט חילוני ואני צריך לממן לו את החינוך, זה יוצר בעיה של לפני עיוור לא תיתן מכשול או מסייע לדבר עבירה."

הרב רכניץ מתנגד, "זה מאוד פשוט, מאחר שהחילוני משלם מיסים, אין שום בעיה שיהיה לו זרם חינוכי משלו". הרב ענבל: "צריך להפריד בין המצב הקיים לבין העתיד. כפי שהזכיר הרב יובל קודם, ליצמן יכול להיות שר בריאות ולעסוק בהפלות פשוט כי הוא צריך את המדינה ואין לו ברירה. אבל במצב הפוך העובדה שהחילוני משלם מיסים לא מתירה לי לעבור על הלכות, וזה ייצור בעיות לא פשוטות. במצב הזה אני אולי אמליץ להם להקים מעין אוטונומיה. זה מצב מאוד מסובך מבחינה הלכתית."

הרב יהושע ענבל: 'סיומה של תופעת הנבואה הגיע משום שלא הצליחו להפריד בין המקור האוטנטי לבין תוכן זה; הרבה חיקויים באו מיוון, וזה יצר בלבול. לכן אני דווקא רואה את הדמות שהכי קרובה לנביא כמי שנאמן להלכה ולדבר ה' ומבטל את כל כולו לעבודת ה''

שבכל זה הרב ענבל מפנה שאלה כלפי הרב רכניץ והרב שרלו, "אתם תסכימו למפלגה שהיא אידאולוגיה שלה היא חילונית ואתאים להיות חלק מכנסת ישראל?" הרב רכניץ: "אני אסכים בגלל איך שאני מבין את ההיתר של החזון איש". "כנ"ל", מסכים הרב שרלו. הרב רכניץ מוסיף: "אם לא תהיה מפלגה כזאת, תהיה מחתרת". "לדעתי זו עדיין בעיה הלכתית סבוכה שאין לה תשובות פשוטות", סובר הרב ענבל.

האם מדינת התורה תהיה מדינה דמוקרטית?

הרב ענבל: "מאחר שכלל הנראה רוב היהודים יהיו מעוניינים בדמוקרטיה, זה מה שיקרה". הרב רכניץ: "מסכים. אני רוצה להגיש שהמושג דמוקרטיה חולל בזמננו. במובן הפשוט ביותר שלו הוא אומר 'שלטון העם'. המיגרו אותנו לדבר בשפה של זכויות אדם וערכים דמוקרטיים, וזאת טעות. בתפיסה הפשוטה ביותר דמוקרטיה פורמלית התקיימה בקהילות ישראל: קהילות בחרו את הנציגים שלהן."

הרב שרלו: "אני משתייך מעט מהמניחים של הרב עזר. המושג דמוקרטיה איננו רק שלטון הרוב, זה גם אומר שהרוב לא רשאי לעשות את כל מה שהוא חפץ בו. לא רק בגלל אילוצים אלא גם בגלל תפיסת עולם שהאנושות התקדמה בהן מאז המהפכה הצרפתית והנאורות. "השורש של זה נמצא בתורה: בפרשת אשת יפת תואר או ביחס לעבדים אנתון רואים כבר אז שהתורה נמצאת בעמדה הרבה יותר ממוקדמת מהתרבויות שממזיב. זה הרף המוסרי הגבוה שהתורה מציבה לנו כשאנחנו מדברים על מדינת התורה ועל החוקים שבהללו של עולם."

איך תשתלב דמוקרטיה עם השאיפה לשלטון מלוכני? הרב שרלו: "אני מעריך שהיא לא תשתלב. התורה אומרת 'ככל הגויים אשר סביבותי'. זה אומר שצריך לראות מהן שיטות המשטר הטובות במזרח ובמערב. אפילו אם המלך יהיה אדם מורם מעם ובאמת נעלה, אנתנגד לשלטון מלוכני, לא בגלל המלך אלא בגלל הבן שלו והששלת."

הרב רכניץ: "הרב קוק כתב שלעיתים לבוא יהיה נשיא ולא מלך כמובן שאנחנו מדמינים אותו. ככל שהרמה המוסרית והתרבותית של העם עולה, צריך פחות

יותר שמתכתבת עם הדברים של הרב עדו. מושג הריבונות השתנה. בתנ"ך למשל ארץ ישראל זו לא ארץ ישראל כמו שאנחנו מכירים אותה, אלא מונח שמבטא את השלטון שבו העם הישראלי יושב. היכן שהוא יושב זוהי ארץ ישראל. למעשה השלטון לא היה על ארץ אלא על עם. משעה שהשלטון הוא על טריטוריה, כמו בימינו, ואתה אחראי לאזרחים שאינם יהודים, הדין חייב להיות שווה. לא יכול להיות אחרת".

סיכום והסכמות לא צפויות

את הדיון הארוך סיימנו, במפתיע, בהסכמות רבות. "האמת היא שאני מתרגש", אומר לי בסיום הרב עדו רכניץ, "שלושים שנה, אולי אפילו כבר שבעים שנה לא ערכנו דיונים כאלה בתוך בית המדרש. אני כבר שנים רבות מרגיש שלדבר על מדינת התורה זה לפעמים קצת כמו לטפס על קיר חלק, והיום התקדמנו איוה מטר קדימה".

הרב יובל שרלו: "לכהונה יש עוצמה הנובעת מחיבור חזק עם העם, ומוסד הנבואה תפקידו להיאבק בסכנה הגדולה שיכולה להיווצר אצל שופטי עוול המנצלים את היותם בתפקיד הכולל חקיקה ושיפוט. לא נכון לקחת את הדברים כמו שהם כיום ולהעתיק אותם למציאות של ימינו ללא האיזונים והבלמים הנדרשים. צריך ללמוד מהניסיון הכלל-אנושי: אי-הפרדה כזאת יצרה בעיות גדולות מאוד. אם לא יהיה כוח שיעמוד מולה, יכול להיוולד מזה אסון נורא, וכאשר יינתן לסמכות דתית כוח בלתי מוגבל זה יקרה"

לדעתי אורגן של חברה שלמה, גברים ונשים, שכמוכן שומרים הלכות כמו הלכות ייחוד וכו', אבל חיים יחד. ההתקיימות תהיה לדעתי די דומה לחברה הכללית בנורמות של גבולות הגזרה המוכרים, כמוכן עם שמירת ההלכה".

הרב עדו רכניץ: "מי ששולטים במדינת התורה הם הפוליטיקאים. הם כמו בן אמורים לפעול ברוח התורה, ואת זה בסמכותם לעשות גם כיום. אני חושב שאת המדיניות הביטחונית של ישראל לא אמורים לקבל הרבנים ולא בד"ץ (בית דין גבוה לצדק על פי ההלכה, מ"ח), בדיוק כמו שבית המשפט העליון לא מנהל את מדיניות הביטחון של צה"ל; הוא משפיע ומכוון אבל לא מנהל"

מזדהה עם מה שאמר הרב יהושע, החוקה שלנו היא תורת משה. אני בעד חוקה רוח שתסדיר את הארגון והמשק של המוסדות למיניהם. ממש לא בעד חוקה ערכית".

הרב יהושע ענבל: "זה לא שאנחנו הולכים במודל אפלטוני שכולם בו נראים אותו הדבר. להפך, לכל יהודי יש החלק שלו בתורה. אנחנו רק צריכים למצוא את הדרך לחיות זה עם זה. בעיניי, ואולי אפתיע קצת, זה דבר שקל לעשות, צריך רק לרצות לבצע אותו"

סמכויות למלך. מלך שהוא יותר סמל".
כמו מלך באנגליה?
"משהו כזה", עונה הרב רכניץ.
הרב ענבל: "התיאור של הרב עדו למלך נראה לי קצת ללכת עם ולהרגיש בלי. בשביל מה אנחנו צריכים מלך שיהיה סוג של בובה? כאן לדעתי דווקא כן צריכים לקחת מהתנ"ך. אנחנו רוצים מלך כמו דוד המלך, איש רוח, מנהיג, רצוי שיהיה נביא".
בספרו של הרב רכניץ יש לחוקה מקום נרחב. מדינת התורה מחייבת חוקה?
הרב ענבל: "חוקה היא רעיון לא נכון לפי התורה. חוקה נקבעת על ידי בני אדם. ביהדות אנחנו לא רוצים לכתוב דברי תורה, התורה שבכתב היא לא מאובנת, כי יש בה רעיון א-לוהי חי. הנביאים לא כתבו דברי תורה, ככה התורה ניתנה, וכל המוסף גורע. לקבוע חוקה לנכד שלי? למה? זה רק כי אתה רואה שהדורות הולכים ומידלדלים. אם תוקם מדינה יהודית על פי ההלכה, אולי המגמה תהיה הפוכה".
הרב רכניץ: "הכול זה איזונים. האמת היא שאני

מסלולי הלימוד לתואר ראשון
הפקולטה ללכלכלה
B.A. בכלכלה וחשבונאות
B.A. בכלכלה וניהול
B.A. בכלכלה ושוק ההון
B.A. בכלכלה ולוגיסטיקה

הפקולטה לעבודה סוציאלית
B.S.W. בעבודה סוציאלית
B.S.W. תוכנית להסבת אקדמאים

ביה"ס למדעי הבריאות
B.A. בבריאות הציבור
B.Sc. במדעי החזנה
B.S.N. בסייעוד
B.S.N. בסייעוד - תוכנית להסבת אקדמאים
B.S.N. בסייעוד - לאחים ואחוזת מוסמכים

מדעי החברה
B.A. בקרימינולוגיה
B.A. בפסיכולוגיה
B.A. בפוליטיקה וממשל
B.A. בלימודי תרבות

מדעים מדויקים
B.Sc. במדעי המחשב

B.A. בלימודים רב-תחומיים
במדעי החברה במסלולים:
מינהל עסקים
משאבי אנוש
חינוך

מדעי הרוח
B.A. בלימודי ארץ ישראל

מסלולי הלימוד לתואר שני
M.S.W. בעבודה סוציאלית
M.A. בכלכלה וייעוץ
M.A. בקרימינולוגיה
M.A. עם תזה בקרימינולוגיה קלינית
M.A. עם תזה בפסיכולוגיה רפואית
ייעוץ תיכונן / שפוט / כותש / הפעלה / הנהגה / ניהול

המכללה האקדמית אשקלון
www.aac.ac.il

סיעוד? מתאים לך!

מתאימים לך את מסלול הלימודים המדויק עבורך עם התנאים הטובים ביותר. זה הזמן לעשות צעד חכם לעתיד מבטיח!

יום פתוח 13.5.22
י"ב באייר

9925

איש יום, סמליות, סרידה, ניהול אדמיני, ניהול

חוגגים עצמאות כפיניאין

מועצה אזורית בנימין מזמינה אתכם לחגוג ביום העצמאות ה-74 למדינת ישראל במתחמי הפעילות המשפחתיים בשער בנימין, בשילה הקדומה, בשדה אפרים ובמתחם הפיקניק ביער נוה צוף

יום חמישי | ד' באייר 5.5 | 10:00-16:00

למידע ופרטים בקרו באתר מועצת בנימין או סרקו את הברקוד

